

## **Advies over de toegang tot het beroep vanuit de opleiding verzorgende in het BuSO-OV3**

### **1 Antecedenten**

1. In het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3 (BuSO-OV3), is vanaf het schooljaar 2002-2003 een nieuwe opleidingsstructuur in voege. De realisatie van de opleidingsstructuur voor het BuSO OV3 heeft tot gevolg dat voor elke opleiding een opleidingsprofiel werd uitgeschreven. Deze opleidingsprofielen zijn afgeleid van een beroepsprofiel, indien er een beschikbaar was. Ook de opleiding verzorgende behoort tot de opleidingsstructuur. Voor de uitwerking van het opleidingsprofiel van verzorgende gebruikte men het beschikbare beroepsprofiel van verzorgende, in 1994 ontwikkeld in de Vlor<sup>1</sup>, als referentiekader.
2. De nieuwe opleidingsstructuur voor OV3, en meer bepaald de getuigschriften van "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" en van "verzorgende" moeten door de betrokken sectoren erkend worden. In een aantal gevallen leidt dit tot aanpassing van regelgeving.
3. De betrokken sectoren hebben bezwaren geuit tegen het inrichten van de opleiding verzorgende in het BuSO. Zij gaan daarbij uit van het principe dat onderwijs zelf heeft vooropgesteld: BuSO-opleidingen beperken zich tot de voorbereiding op tewerkstelling op het assistent-niveau. Omdat voor het beroepenveld van verzorgende een tewerkstelling op assistent-niveau evenwel niet realistisch is, kanten de betrokken sectoren zich dus tegen een opleiding verzorgende in het BuSO.
4. Op 18 december 2002 heeft op het kabinet van de minister van Onderwijs overleg plaatsgevonden tussen de onderwijsoverheid, het VIVO en de koepels van inrichtende machten en het Gemeenschapsonderwijs. Tijdens dit overleg werden de volgende afspraken en denkpistes geformuleerd:
  - De Vlaamse overheid zal bij de federale overheid sterk aandringen op onmiddellijke erkenning van het getuigschrift "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" met oog op tewerkstelling in de ziekenhuizen.
  - Indien het getuigschrift "verzorgende" vanuit een BuSO-opleiding niet zou worden erkend, zal de opleiding verzorgende in BuSO-OV3 afgebouwd worden vanaf het schooljaar 2003-2004. Voor de leerlingen die dit schooljaar (2002-2003) zijn ingestapt, wordt het getuigschrift "verzorgende" vervangen door het (per 1 september 2002 afgeschafte) kwalificatiegetuigschrift "personenzorg".
  - Leerlingen die in het BuSO-OV3 het getuigschrift "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" behalen, krijgen de mogelijkheid om over te stappen naar de opleiding verzorgende zoals wordt aangeboden in de derde graad BSO.
  - In het BuSO-OV3 kunnen scholen binnen de ruimte die ze hebben in de beroepsgerichte vorming "initiatie zorg" aanbieden. "Initiatie zorg" bereidt leerlingen voor op de overstap vanuit de opleiding "logistiek assistent in de

---

<sup>1</sup> Studie 1: Advies over het Beroeps- en Opleidingsprofiel van de Verzorgende - Afdeling TSO-BSO

ziekenhuizen en zorginstellingen” naar de opleiding verzorgende in het BSO. Het getuigschrift opleiding ”logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen” blijft evenwel een voldoende toelatingsvoorwaarde voor de toelating tot de opleiding verzorgende in het BSO, het al dan niet gevolgd hebben van “initiatie zorg” heeft daarop dus geen impact.

5. Het bureau van de Raad Secundair Onderwijs heeft op 7 januari 2003 de sectorcommissie Personenzorg de opdracht gegeven verder te overleggen over de bovenvermelde denkpistes en een voorstel uit te werken dat voor alle partijen aanvaardbaar zou zijn. De sectorcommissie heeft ondertussen 3 maal vergaderd: op 27 januari 2003, op 26 februari 2003 en op 8 april 2003.

## **2 De inbreng van de sectorcommissie Personenzorg**

### **2.1 Reflecties en mogelijke oplossingen van de sectorcommissie Personenzorg**

1. Om de toegang tot het beroep vanuit de opleiding verzorgende in het BuSO-OV3 te vrijwaren, werd op basis van de besprekingen in de sectorcommissie een alternatief voorstel uitgewerkt. De essentie van dit alternatief voorstel is dat:
  - de opleiding verzorgende een vervolgopleiding wordt op de opleiding logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen;
  - de toegang tot de opleiding verzorgende wordt beperkt. De klassenraad beslist wie tot deze opleiding wordt toegelaten;
  - het aantal BuSO-scholen die de opleiding verzorgende kan aanbieden, wordt beperkt.

Een opmerking bij dit voorstel is dat er in de huidige opleidingenstructuur van het BuSO geen tweede kwalificatie mogelijk is. Als dit voorstel wordt aanvaard, zal er voor de verdere uitwerking dus nog verder overleg nodig zijn met de onderwijsoverheid en eventueel een aanpassing van de geldende regelgeving.

2. Het huidige opleidingsprofiel heeft als referentiekader het beroepsprofiel dat in '94 op de Vlor werd samengesteld. Zeer recent (begin april 2003) stelde de SERV een aangepast beroepsprofiel van verzorgende beschikbaar. De onderwijsverstreckers hebben het bestaande opleidingsprofiel al een eerste maal getoetst aan het nieuwe beroepsprofiel, en op basis van die snelle toetsing geen essentiële knelpunten vastgesteld.
3. De sociale partners verwachten dat onderwijs in de nabije toekomst dit recente beroepsprofiel als referentiekader zal hanteren. In het beroepsprofiel van verzorgende werd er uitdrukkelijk voor gekozen om geen assistentenniveau's en territoriale domeinbeschrijvingen te hanteren. Er zijn geen assistent-verzorgers en geen 'soorten' verzorgenden. De sociale partners verwachten dan ook dat onderwijs geen "deel"verzorgenden aflevert. De sociale partners hebben de indruk dat niet alle vooropgestelde competenties in het huidige opleidingsprofiel zijn opgenomen.
4. Vanuit onderwijs wordt erkend dat de sociale partners de verantwoordelijkheid hebben om de kern van het beroep te omschrijven. Onderwijs heeft de verantwoordelijkheid om na te gaan op welke wijze dit vertaald wordt in welke opleidingen. De onderwijsvertegenwoordigers wijzen er bovendien op dat een beroepsprofiel een referentiekader en géén ijkpunt is voor de opleidingen.

5. De sociale partners willen voldoende waarborgen hebben dat wat het opleidingsprofiel omschrijft ook effectief wordt gerealiseerd. De onderwijs-vertegenwoordigers wijzen er op dat er verschillende instrumenten voor kwaliteitscontrole bestaan. Het opleidingsprofiel BuSO-OV3 wordt verder vertaald in opleidings- en handelingsplannen. De klassenraad moet oordelen of een individuele leerling het bedoelde competentieniveau heeft bereikt en koppelt daaraan het al dan niet uitreiken van het getuigschrift. De onderwijsinspectie heeft, voor wat het BuSO betreft, de opdracht na te gaan in hoeverre de vooropgestelde opleidingsprofielen nagestreefd worden. De sector kan ondermeer via de kwalificatieproeven en via de contacten met stagementoren voeling houden met de kwaliteit van de opleidingen.

Daarnaast kan de onderwijsinspectie ook een opleidingsdoorlichting organiseren. Zo'n opleidingsdoorlichting heeft als doelstelling na te gaan in hoeverre onderwijs er in slaagt aan de verwachtingen van het werkveld te beantwoorden. Een gemengde commissie met leden van de onderwijsinspectie en vertegenwoordigers van het werkveld voert zulke opleidingsdoorlichtingen uit. Een dergelijke opleidingsdoorlichting heeft reeds plaatsgevonden voor een beperkt aantal opleidingen, o.a. de vierde graad BSO verpleegkunde. De sectorcommissie meent dat zo een opleidingsdoorlichting het vertrouwen vanuit de sector in de opleiding verzorgende in het BuSO kan helpen herstellen.

## **2.2 Standpunten van de verschillende geledingen in de sectorcommissie Personenzorg**

1. Inspectie, DVO en DBO blijven bij het eerder ingenomen standpunt dat een opleiding verzorgende in BuSO-OV3 niet verantwoord is. Volgens hen is geen enkel element in het voorliggende dossier voldoende overtuigend om de gemaakte afspraak tussen kabinet, administratie, DBO, DVO en de onderwijsverstrekkers te wijzigen.

De inspectie licht dit standpunt toe met een profielbeschrijving van de doelgroep. Ze wijst er tevens op dat het oprichten van een tweede kwalificatie, zoals in het voorstel geformuleerd, niet meer toegelaten is.

2. De vertegenwoordigers van de onderwijsverstrekkers in de sectorcommissie willen het uitgewerkte alternatief een kans geven. Het onderwijsveld (in casu de betrokken BuSO-scholen) mag niet beoordeeld worden op het verleden. De scholen moeten de gelegenheid krijgen om aan te tonen dat het opleidingsprofiel BuSO beantwoordt aan de verwachtingen van de sociale partners. De onderwijsverstrekkers moeten nagaan op welke punten het bestaande opleidingsprofiel eventueel moet worden aangepast aan het recente beroepsprofiel. Het is de taak van onderwijs om na te gaan in hoeverre een bepaalde opleidings- of onderwijsvorm in staat is de beoogde competenties te realiseren bij de leerlingen.
3. De werknemers- en werkgeversorganisaties blijven een zeker scepticisme behouden. Ze beoordelen wat nu voorligt negatief omdat men het volwaardige beroepsprofiel moet ambiëren. Er moeten eveneens voldoende garanties zijn dat het voorliggende beroepsprofiel effectief wordt gerealiseerd. Zoniet, behouden de werknemers en werkgevers de stelling die zij op 18 december 2002 op het kabinet innamen. De werknemers- en werkgeversorganisaties engageren zich ertoe om voor die leerlingen die dit schooljaar (2002-2003) zijn ingestapt in de opleiding verzorgende BuSO-OV3, te zorgen voor een overgangsmaatregel.

### **3 Ontwerpadvies over de toegang tot het beroep vanuit de opleiding verzorgende in het BuSO-OV3**

#### **3.1 Principiële standpunten over de afstemming onderwijs-arbeidsmarkt en de ontwikkeling van een globale opleidingenstructuur**

De Raad Secundair Onderwijs stelt vast dat de voorliggende probleemstelling raakt aan de kern van de afstemming onderwijs-arbeidsmarkt. Daarom formuleert de Raad Secundair Onderwijs een aantal principes over de afstemming onderwijs-arbeidsmarkt.

1. De sociale partners bepalen, op eigen initiatief of op vraag van de Vlaamse regering, het beroepsprofiel. Beroepsprofielen ordenen de taken die door een beroepsbeoefenaar worden uitgevoerd en de kwaliteitsnormen en beroepsvereisten die daarvoor gelden.

Onderwijs heeft de verantwoordelijkheid om na te gaan in welke opleidingen de kern van het beroep onderwijskundig vertaald kan worden en op welke wijze. Een beroepsprofiel vormt voor onderwijs een referentiekader en is géén ijkpunt voor de opleidingen.

De sociale partners hebben een marginaal toetsingsrecht ten aanzien van de ontwikkelde opleidingenstructuur en opleidingsprofielen.

2. Regelmatig overleg tussen sociale partners en onderwijs over beroepsprofielen, over de vertaling van beroepsprofielen naar opleidingsprofielen (met respect voor de bovenvermelde verantwoordelijkheden) leidt tot wederzijds inzicht in elkaars noden en mogelijkheden. Dit is een voorwaarde om een goede afstemming te realiseren tussen onderwijs en de arbeidsmarkt.

Deze principes vertaalt de Raad Secundair Onderwijs in een concreet oplossingsvoorstel voor de opleiding verzorgende in het BuSO.

#### **3.2 De relatie tussen de opleidingenstructuur OV3 en de toekomstige globale opleidingenstructuur voor het Vlaamse onderwijs**

De Raad Secundair Onderwijs stelt vast dat de overheid met de ontwikkeling van een opleidingenstructuur voor OV3 een voorafname heeft gedaan op de ontwikkeling van een globale opleidingenstructuur voor het Vlaamse onderwijs. De raad meent dat het voorliggende dossier bewijst dat het meer opportuun is om de toewijzing van opleidingen aan bepaalde onderwijsvormen of –niveaus globaal te bekijken. De vertaling van beroepsprofielen naar opleidingsprofielen moet op dezelfde manier worden benaderd. De opleidingsprofielen moeten gezamenlijk ontwikkeld worden.

Verder toont dit dossier aan dat men bij het uitschrijven van opleidingsprofielen ook voldoende rekening moet houden met bepalingen inzake de toegang tot het beroep, zeker indien het gaat om beroepen met een gereguleerde toegang.

De raad vindt het bevreemdend dat de overheid in 2002 een bepaalde opleiding opneemt in de opleidingenstructuur van BuSO-OV3 en vervolgens in 2003 pleit voor de schrapping van diezelfde opleiding uit diezelfde opleidingenstructuur.

De raad wijst erop dat een dergelijke gang van zaken onaanvaardbaar is en in de toekomst moet worden vermeden.

### 3.3 Recente ontwikkelingen in de sector personenzorg

De Raad Secundair Onderwijs neemt kennis van het feit dat de federale wetgever van plan is de functie “zorgkundige” in te voeren. De zorgkundige zal functioneren in zorgsituaties die duidelijk verband houden met “ziekte” en waar de verzorging geboden wordt door een gestructureerde equipe onder leiding en toezicht van een verpleegkundige .

Het is de bedoeling dat het KB '78 het onderscheid zal maken tussen zorgsituaties waar de inzet vereist is van een “verzorgende” en zorgsituaties waar de inzet vereist is van een “zorgkundige”. Zo valt te verwachten dat in de residentiële ouderenzorg de tewerkstelling voor verzorgenden die niet beschikken over de bijkomende kwalificatievereisten om als zorgkundige te kunnen functioneren, zich zal beperken tot serviceflats en tot bewoners van rustoorden die slechts licht zorgafhankelijk zijn (categorie Kats schaal 0 en A) en waar de verzorging vooral geboden wordt vanuit een welzijns perspectief (comfortzorg).

De Raad Secundair Onderwijs dringt er op aan dat er snel overleg komt over de nieuwe invulling van KB '78 en over de specifieke kwalificatievereisten voor verzorgenden en voor zorgkundigen. De raad pleit er voor om in elk geval de kwalificatievereisten voor zorgkundige en verzorgende afzonderlijk te omschrijven zodat de afgestudeerde leerlingen uit de opleidingen “verzorgende” voldoende en beschermde tewerkstellingskansen zullen hebben.

De Raad Secundair Onderwijs stelt ook vast dat de SERV recent een geactualiseerd beroepsprofiel van verzorgende beschikbaar heeft gesteld .

Dit beroepsprofiel omschrijft de competenties voor de uitoefening van het beroep “verzorgende” in verschillende contexten. De functie “zorgkundige” vermeldt het niet. De raad vraagt zich af of dit geen anomalie is. Op Vlaams niveau verschijnt een beroepsprofiel dat geen onderscheid verzorgende – zorgkundige vermeldt. Op federaal niveau voorziet men de invoering van de functie van zorgkundige.

De raad zal hierover de SERV om een verklaring vragen en erop aandringen dat van zodra de functie van zorgkundige geregeld is, het beroepsprofiel zonder enig uitstel zou worden aangepast.

### 3.4 Naar een toekomst voor de opleiding verzorgende in het BuSO

1. De Raad Secundair Onderwijs houdt zich aan het principe dat de sociale partners niet kunnen bepalen op welke wijze onderwijs het beroepsprofiel van verzorgende onderwijskundig vertaalt naar opleidingen. Onderwijs draagt de verantwoordelijkheid om na te gaan welke opleidingen vorm kunnen geven aan de vooropgestelde competenties van een beginnende beroepsbeoefenaar.

Toch wil de Raad Secundair Onderwijs de signalen die vanuit het arbeidsveld gegeven worden niet zonder meer naast zich neer leggen. Bovendien is het essentieel dat de toegang tot het beroep vanuit de opleiding verzorgende in het BuSO-OV3, geregeld wordt.

De raad wijst het voorstel, dat de sectorcommissie geformuleerd heeft, om de opleiding verzorgende om te vormen tot een vervolgoopleiding in het BuSO-OV3 niet zondermeer af. De raad wenst echter dat er in de eerste helft van het komende schooljaar een aantal initiatieven worden genomen die meer duidelijkheid zouden verschaffen over de opportuniteit van de opleiding verzorgende in het BuSO-OV3, en over de meest wenselijke plaats van de opleiding in de opleidingsstructuur OV3.

De Raad Secundair Onderwijs stelt hier volgende initiatieven voor :

- a) toetsing van het bestaande opleidingsprofiel aan het nieuwe beroepsprofiel

(zie punt 2);

b) een opleidingsdoorlichting van de bestaande opleiding verzorgende in BUSO-OV3 (zie punt 3).

2. Het beroepsprofiel vormt een belangrijk referentiekader bij de ontwikkeling en onderwijskundige vormgeving van een opleiding. Toch betekent dit niet dat het de verantwoordelijkheid van de sociale partners is om te bepalen op welke wijze het beroepsprofiel gestalte krijgt in het opleidingsprofiel.

Het huidige opleidingsprofiel van de opleiding verzorgende BuSO-OV3 heeft het beroepsprofiel zoals dat in '94 op de Vlor werd samengesteld, als referentiekader genomen. Zeer recent (begin april 2003) stelde de SERV een aangepast beroepsprofiel van verzorgende beschikbaar.

De sociale partners verwachten –terecht- dat onderwijs in de nabije toekomst dit recente beroepsprofiel als referentiekader zal hanteren.

De onderwijsverstrekkers hebben al een eerste snelle toetsing van het bestaande opleidingsprofiel aan het nieuwe beroepsprofiel gemaakt. Toch vindt de raad het belangrijk dat het bestaande opleidingsprofiel van de opleiding verzorgende BuSO-OV3 grondig wordt getoetst aan het nieuwe beroepsprofiel en dat het, zo nodig, hieraan wordt aangepast. Dit geldt evenzeer voor de opleidingen verzorgende in BSO en DBSO.

De raad geeft opdracht aan de commissie BuSO en de sectorcommissie Personenzorg om vóór januari 2004 het bestaande opleidingsprofiel van de opleiding verzorgende BuSO-OV3 grondig te toetsen aan het nieuwe beroepsprofiel en, zo nodig, een voorstel tot aanpassing te formuleren.

3. De raad kan zich vinden in de idee om, bovenop de bestaande instrumenten voor kwaliteitscontrole, een opleidingsdoorlichting te organiseren voor de opleiding verzorgende in BuSO-OV3. Zo'n opleidingsdoorlichting heeft als doel na te gaan in hoeverre onderwijs er in slaagt aan de verwachtingen van het werkveld te beantwoorden.

De raad is zich ervan bewust dat de resultaten in zekere zin beperkt zullen zijn door de timing van de opleidingsdoorlichting. Zij moet zich immers baseren op het bestaande opleidingsprofiel dat ontwikkeld is vanuit het beroepsprofiel van '94. Wel kan de opleidingsdoorlichting aanbevelingen formuleren in welke richting de opleiding zou moeten evolueren wil men tegemoet komen aan het nieuwe beroepsprofiel.

Bovendien is de opleiding verzorgende in BuSO-OV3 een opleiding in ontwikkeling. De opleidingsdoorlichting kan bijgevolg nog niet de hele opleidingspraktijk tegen het licht houden.

Toch blijft de raad sterk vragende partij voor zo'n opleidingsdoorlichting omdat ze meer inzicht kan verschaffen in het voorliggende dossier en sterk zou kunnen bijdragen tot het vertrouwen van de sector in de opleiding verzorgende BuSO-OV3.

De raad adviseert de minister om **bij hoogdringendheid** initiatief te nemen voor zo een opleidingsdoorlichting, die plaats moet vinden in de eerste helft van volgend schooljaar.

4. De resultaten van de opleidingsdoorlichting en van de toetsing aan het beroepsprofiel moeten bekend zijn in januari 2004 opdat tijdig initiatieven zouden kunnen genomen worden ten aanzien van het schooljaar 2004-2005.
5. In afwachting van een definitief voorstel op basis van de resultaten van de opleidingsdoorlichting en de toetsing van het beroepsprofiel bepleit de Raad Secundair Onderwijs uitdrukkelijk dat de huidige opleiding "verzorgende" in het BuSO-OV3 behouden blijft.

### 3.5 Andere begeleidende maatregelen

Verder adviseert de Raad Secundair Onderwijs de minister om bij hoogdringendheid

1. bij de federale overheid aan te dringen op een tijdige erkenning van de kwalificatie "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" met het oog op tewerkstelling in de ziekenhuizen;
2. voor de leerlingen die ingestapt zijn in de opleiding verzorgende BuSO-OV3, het getuigschrift "verzorgende" te vervangen door het (per 1 september 2002 afgeschaft) kwalificatiegetuigschrift "personenzorg" zodat deze gekwalificeerde leerlingen kunnen worden tewerkgesteld;
3. een uitzonderingsmaatregel te voorzien voor leerlingen ingeschreven in BuSO-scholen, die hun opleiding "verzorgende" willen omvormen naar de opleiding "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" <sup>(2)</sup>. Leerlingen die dit schooljaar het eerste jaar "verzorgende" hebben aangevat, zouden dan bij het begin van volgend schooljaar probleemloos moeten kunnen overstappen naar de opleiding "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen". Dit vergt een uitzonderingsmaatregel ten aanzien van art. 13 van het besluit van de Vlaamse regering betreffende de organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3 van 06 december 2002. Daarin wordt immers gesteld dat leerlingen in de kwalificatiefase ten minste twee schooljaren in dezelfde opleiding gevolgd moeten hebben;
4. de toelating tot de derde graad BSO op basis van het getuigschrift "logistiek assistent in de ziekenhuizen en zorginstellingen" behaald in BuSO-OV3, te regelen zodat de overgang voor de betrokken leerlingen vlekkeloos kan verlopen.

Daarnaast bepleit de raad dat

5. van zodra de functie van "zorgkundige" wettelijk geregeld is, de kwalificatievereisten voor de functies van "verzorgende" en "zorgkundige" in uitvoering van KB '78, omschreven worden. Het voorbereidende werk daartoe vertrouwt de raad toe aan de sectorcommissie Personenzorg.

De raad zal

6. de SERV om een verklaring vragen waarom er -ondanks de ontwikkelingen op het federale niveau met betrekking tot de functie zorgkundige- recent een beroepsprofiel "verzorgende" ter beschikking is gesteld en waarom hierin geen sprake is van een onderscheid tussen "verzorgende" en "zorgkundige". De raad zal erop aandringen dat van zodra de functie "zorgkundige" zou geregeld zijn, het beroepsprofiel zonder enig uitstel zou worden aangepast.

---

<sup>2</sup> conform de bepalingen in het koninklijk besluit nr. 439 van 11 augustus 1986 houdende rationalisatie en programmatie van het buitengewoon onderwijs

De Raad Secundair Onderwijs bracht het advies uit op 20 mei 2003 met eenparigheid van stemmen. Er waren 16 stemgerechtigde leden aanwezig.

Luc Van Paemele  
secretaris

Pierre Vermaelen  
voorzitter